

València no té duc

Quan, el 1847, la reina espanyola Isabel II creà el ducat de València per al general Narváez, va incórrer en un acte no ajustat a llei. València no pot ser transformada en ducat ni en cap altra senyoria per pagar favors als servidors de la monarquia espanyola. Així ho reclamen els recursos que pretenen cancel·lar el títol. Des del 1994, esperen resolució.

El 19 de març de l'any 1994 morí, sense hereus directes, María Josefa Narváez Macías, duquesa de València. I el fet, que en principi no hauria d'haver trasbalsat especialment ningú més enllà dels estrictes cercles familiars o d'amistat, va encetar una sorda batalla. Quan, alguns mesos després, els hereus sol·licitaren la successió del títol nobiliari que, fins a la mort, ostentava la dita senyora, es van trobar amb oposició. No pas per reclamar drets sanguinis sobre l'etiqueta aristocràtica, sinó per negar-ne el nom: el ducat de València no és, tal com expressaven els recursos presentats al Ministeri de Justícia espanyol el mateix any 1994 per la Generalitat Valenciana, l'Ajuntament de València i la Societat Econòmica d'Amics del País, un títol legítim. La pugna es dirimeix, des d'aleshores, amb legal parsimònia, entre despatxos i papers.

El ducat de València va ser creat per Isabel II (la primera persona que va fer servir el títol de reina d'Espanya) *ad hoc* per al general i polític andalús Ramón María de Narváez Campos. Era l'any 1847, en plena transició del règim de monarquia absolutista a l'estat liberal.

Immers en una època en què es vivien profundes tensions dins del mateix camp liberal per la definició i l'abast de la seva revolució (que s'acabà dirimint amb el control polític pel sector moderat, representant dels interessos d'una burgesia que ja estava satisfeta amb els canvis i que de cap manera no volia que les aspiracions menestrals i populars trobessin expressió política), amb les cendres enceses de les guerres carlines, i amb el record encara recent de les bullagues que sacsejaren Barcelona (i el bombardeig amb què castigà la ciutat el general Espartero, l'any 1842), Ramón María de Narváez Campos fou ho-

norat amb un ducat que no podia ser.

El nou duc era aleshores cap del Govern de l'estat espanyol i màxim representant de la tendència hegemònica dins del moderantisme. La seva figura va dominar políticament l'anomenada Dècada Moderada (1843-1854). Com explica l'historiador Josep Maria Fradera: "El moderantisme va consistir en una radicalització restrictiva del model d'estat que s'havia anat dibuixant en l'etapa inicial de la revolució liberal." De fet, els anys encapçalats pel "duc" van representar, en bona mesura, que es completés la centralització de l'estat espanyol (reforma financera, aplicació de les lleis municipals i provincials...).

En tot cas, no era pas la primera vegada que la monarquia espanyola generava títols nobiliaris amb el nom de les nostres terres i ciutats en agraïment de diversos serveis prestats (de fet, aquesta ha estat sempre pràctica habitual de la institució monàrquica). Per poc que es busqui es troben ple d'exemples: Isabel I de Castella i Ferran II de Catalunya i Aragó pagaren els seus bons oficis al castellà Gutierre de Cárdenas amb la concessió de les senyories d'Asp, Elda, Crevillent i, el dia del seu casament, Elx, que esdevingué marquesat el 1540 (val a dir que Elx i Crevillent oposaren sempre resistència a esdevenir senyories del castellà). Així mateix, després de la batalla d'Almansa, per exemple, l'octubre de 1707, es va concedir al mariscal James Fitz James Stuart, duc de Berwick (després, cap de les forces borbòniques en el setge de Barcelona, el 1714), el ducat de Llúria-Xèrica; o a Cristóbal de Moscoso Montemayor, el marquesat de Cullera (26 de març del 1708). Pel mateix procediment –l'agraïment, en aquest cas, provenia de la reina Maria Lluïsa, i no precisament per qüestions polítiques– va tenir el ducat de

Sueca l'extremeny Manuel de Godoy y Álvarez de Faria. I així podríem anar sumant: comtes d'Alcoi o de Santa Pola (Juan Bautista Antequera y Angosto Bobadilla de Eslava y Lapizburu, es deia el primer), vescomtes d'Alzira, comtes i marquesos de Morella, ducs de la Seu d'Urgell i un llarg etcètera.

És clar que no sempre se saldava el regal sense oposició dels interessats. En les circumstàncies més adverses, poc després de la derrota d'Almansa, la ciutat d'Alacant va reaccionar per impedir que Felip V recompensés el cavaller d'Asfeld (tinent general que comandà la presa i crema de Xàtiva, on destacà la seva crueltat) amb el títol de marquès d'Alacant. En el memorial fet arribar al borbó, el 20 de setembre del 1709, es manifestava el greuge que es feia a la ciutat si d'aleshores en endavant el seu nom quedava unit al de la família d'Asfeld. Finalment, la denominació fou cancel·lada i nomenaren el militar marquès de D'Asfeld.

La qüestió del ducat de València, però, se centra en una altra mena d'il·legitimitat, més enllà de la figura del seu primer ostentador i, si bé actualment el títol no representa prebendes directes —de fet, ja en el moment de la seva creació cap títol no en tenia—, sí que duu una càrrega simbòlica que pot ser digna de consideració.

Tal com argumenten alguns dels impulsors del recurs contra l'existència del títol —que, alhora, reclamen discreció per no interferir-ne la tramitació—, “els nostres reis han estat sempre rei d'Aragó, de València, de Mallorca, de Sicília, de Sardenya, de Nàpols, comtes de Barcelona i altres títols”. Això significa que la ciutat de València, coronada segons privilegi del rei Pere IV: l'any 1377, no pot tenir interposada cap altra dignitat que signifiqui senyoria: ni de dret, ni de fet, ni de manera figurada o simbòlica.

Segons la seva situació jurídica, els títols nobiliaris poden ser ocupats, vacants, cancel·lats o anul·lats. I aquesta darrera categoria és la que pretenen les institucions signants dels recursos que acabi ostentant el qüestionat ducat de València. Per això, un cop va quedar vacant el títol, a la mort de la darrera “du-

El general Narváez, segons el retrat que li va fer Vicent López. Ell fou el primer duc de València, títol que, a dreta llei, i segons experts en nobiliària, no hauria d'existir.

quessa” sense hereus directes, es van enviar sengles recursos contra la pretensió de perpetuar la distinció. Amb aquests recursos s'aspirava a reparar la malifeta: el nom que volguessin posar al ducat que reclamen els hereus de María Josefa Narváez, si és que n'hi volguessin posar algun, ja no seria qüestió que

afectés furs ni institucions si finalment es reconeixia que, a dreta llei, no pot dur la denominació de València.

Per als experts en nobiliària, el contrafur sembla evident. Ja veurem quina serà la resolució. Quan arribi.

Núria Cadenas